

Το θέατρο στην εκπαίδευση
Δημιουργώντας νέους ρόλους στον 21^ο αιώνα
Δεκέμβριος 2006

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Μπέττυ Γιαννούλη, Νίκος Γκόβας, Αναστασία Μερκούρη**

ISBN: 960-88760-2-8

© ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

17ης ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 99, ΑΘΗΝΑ 15562

Τηλ/Φαξ 210-6564109 και 2106541600

Email: info@theatroedu.gr, Ιστοσελίδα: www.TheatroEdu.gr

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμιών: Αλέκα Πλακονούρη

Εξώφυλλο: Κώστας Μιχαλός σε σχέδιο της Άννης Νικολαΐδου

Φωτογραφίες: Γιώργος Στυλιανόπουλος, Αναστασία Μερκούρη, Μαριάνθη Μυλωνά

Προλεγόμενα της έκδοσης

Ο Harold Pinter θεωρεί ότι η αναζήτηση της αλήθειας είναι μια ατέρμονη διαδικασία. Όσοι την αναζητούμε το γνωρίζουμε ήδη και διαρκώς ψάχνουμε νέους δρόμους. Το θέατρο και οι παραστατικές τέχνες στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση συμβάλλουν σε αυτή την αναζήτηση. Με γνώμονα τη δημιουργικότητα, την αυθεντικότητα, τη συνεργασία και την κοινωνική ευαισθητοποίηση, διερευνούμε τις νέες συνθήκες και δημιουργούμε νέους ρόλους στην εκπαίδευση, σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνία, με αυξανόμενες απαιτήσεις και τεχνοκρατικό προσανατολισμό.

Η 5η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο/Δράμα και τις Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και το Περιφερειακό Συνέδριο του IDEA (Διεθνής Οργανισμός για το Θέατρο στην Εκπαίδευση), που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 17, 18, 19 Μαρτίου 2006, προσπάθησε να καταγράψει τον παγκόσμιο προβληματισμό για τη θέση των τεχνών και της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης. Έδωσε το έναυσμα για διάλογο μεταξύ χωρών, πολιτισμών, κοινωνιών και ανθρώπων σε θέματα προσωπικής ανάπτυξης, ταυτότητας, διαπολιτισμικότητας, κοινωνικής παρέμβασης, συμμετοχικής μάθησης και δημιουργικής διδασκαλίας.

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε έτσι ώστε να παρέχει μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων, με πολλές δυνατές επιλογές. Περιελάμβανε 5 κεντρικές ομιλίες, 30 παράλληλες ανακοινώσεις-εισηγήσεις, 75 βιωματικά εργαστήρια και 5 παρουσιάσεις-δρώμενα. Η Συνδιάσκεψη ολοκλήρωσε τις εργασίες της με συζήτηση σε στρογγυλό τραπέζι, όπου τέθηκαν ερωτήματα και ακολούθησε διάλογος για τη θεματική του συνεδρίου, τα καθημερινά προβλήματα από την πρακτική εφαρμογή των παραστατικών τεχνών στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και για τη θέση της Πολιτείας σε θέματα χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής που αφορούν στην αισθητική αγωγή.

Επίσης, στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης, πραγματοποιήθηκαν μία εβδομάδα πριν και μία μετά 36 καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και σεμινάρια στην Αθήνα και σε 6 άλλες πόλεις της Ελλάδας. Οι εκδηλώσεις αυτές, πέρα από τους διοργανωτές, κινητοποίησαν συνολικά 38 κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς, καλλιτεχνικούς φορείς και ενώσεις.

Η παρούσα έκδοση έχει στόχο να αποδώσει το πνεύμα αυτής της συνάντησης μέσα από την καταγραφή των πεπραγμένων. Σε αυτή την έκδοση περιλαμβάνονται τα περισσότερα κείμενα των ομιλιών και γίνονται περιγραφές εργαστηρίων. Λίγα μόνο κείμενα δεν έφτασαν έγκαιρα στα χέρια μας στο χρονικό περιθώριο που είχαμε θέσει. Αντιλαμβανόμαστε βέβαια και τον παράγοντα δυσκολίας να αποτυπώσει κανείς την πορεία της δημιουργικής διαδικασίας κατά τη διάρκεια ενός εργαστηρίου, ακόμα κι αν πρόκειται για έναν έμπειρο εμπνευστή.

Επιλέξαμε να εντάξουμε τα παραπάνω κείμενα σε πέντε ενότητες. Στην πρώτη, θεωρήσαμε σκόπιμο να συμπεριλάβουμε τις κεντρικές ομιλίες, οι οποίες συνοψίζουν σε μεγάλο βαθμό τις απόψεις στο χώρο του θεάτρου και της εκπαίδευσης. Στις επόμενες, προσπαθήσαμε να κατηγοριοποιήσουμε τα εργαστήρια και τις εισηγήσεις με βάση τη θεματική στην οποία κινούνταν, έχοντας επίγνωση της επικάλυψης που παρατηρείται σε ορισμένες περιπτώσεις. Στόχος μας ήταν να συγκεντρώσουμε τις ερμηνείες, τον προβληματισμό, τις προτάσεις και τις απαντήσεις των ομιλητών και των εμψυχωτών στις επιμέρους θεματικές που πραγματεύτηκε η Συνδιάσκεψη. Στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται εκτενέστερη αναφορά στις ενότητες αυτές και στο περιεχόμενό τους.

Σε καμία περίπτωση η έκδοση αυτή δεν επιδιώκει να υποκαταστήσει την εμπειρία όλων αυτών που συμμετείχαν στις εργασίες της Συνδιάσκεψης. Αποτελεί πλέον κοινό τόπο ότι η βιωμένη γνώση είναι πολύ ισχυρότερη από τη γραπτή έκδοσή της. Δεν έχει όμως μόνο θεωρητικό και στατικό χαρακτήρα. Προσφέρει ένα υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί δημιουργικά, που επιδέχεται τροποποιήσεις κατά την εφαρμογή του και μπορεί να δώσει πολλές ιδέες και αφορμές για προβληματισμό σε όλους όσοι θέλουν να κάνουν πράξη κάποιες από τις προτάσεις που καταγράφονται.

Ευχαριστούμε θερμά όλους συνέβαλαν με κάθε τρόπο στην οργάνωση και την υλοποίηση της Συνδιάσκεψης, τους κύριους διοργανωτές, τη Συμβουλευτική-Επιστημονική Επιτροπή για τη συμβολή της στην επιλογή των εισηγήσεων και των εργαστηρίων, τους συνεργαζόμενους φορείς –Τμήματα Πανεπιστημίων, φορείς του δημοσίου, επιστημονικούς συλλόγους, καλλιτεχνικές ενώσεις– την τοπική αυτοδιοίκηση και τους ιδιωτικούς φορείς.

Δεν μπορούμε παρά να τονίσουμε τη γενναιόδωρη φιλοξενία της Σχολή Μωραΐτη και την εξυπηρετικότητα των ανθρώπων που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους τις ημέρες της Συνδιάσκεψης. Τέλος, ευχαριστούμε τους εισηγητές, τους εμψυχωτές, τους εθελοντές, τους μεταφραστές για τη συνεργασία τους και τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής, χωρίς τη βοήθεια των οποίων δε θα είχε ολοκληρωθεί με επιτυχία η 5η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο/Δράμα και τις Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση.

Μπέττυ Γιαννούλη, Νίκος Γκόβας, Αναστασία Μερκούρη
Αθήνα, Μάρτιος 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οργάνωση της Συνδιάσκεψης 2006

Προλεγόμενα της έκδοσης

Μπέττυ Γιαννούλη: Δημιουργώντας νέους ρόλους στον 21ο αιώνα: περιγραφή και κριτική παρουσίαση της 5ης Διεθνούς Συνδιάσκεψης για το Θέατρο/Δράμα και τις Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση

ΜΕΡΟΣ Α΄: Οι κεντρικές εισηγήσεις

Dan Baron-Cohen: Transformance: προς την ενσάρκωση της συμμετοχικής δημοκρατίας και του αυτοπροσδιορισμού

Χαρά Μπακονικόλα: Η θεατρική δράση ως αντίδραση

Tim Prentki: Ευκαιρίες για παιχνίδι

Charlene Rajendran: Μεταξύ σκιάς και οθόνης: σκέψεις για τη διδασκαλία της αισθητικής αγωγής και του θεάτρου στη νοτιοανατολική Ασία

ΜΕΡΟΣ Β΄: Κοινωνική παρέμβαση και η προσέγγιση του «άλλου»

Iman Aoun: Θέατρο φόρουμ – μια εύκολη τεχνική για δύσκολες συγκρούσεις

Noraini Bakri: Η χρήση ιστοριών της νοτιοανατολικής Ασίας στη διδασκαλία του θεάτρου/δράματος στη Σιγκαπούρη

Λία Ζωγράφου: Η δραματοθεραπεία και ο δάσκαλος

Χριστίνα Ζώνιου: Το θέατρο φόρουμ στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση

Μαριλένα Καββαδά: Ταξιδεύοντας... στα μελωδικά μονοπάτια των παραμυθιών του κόσμου!

Heng Leun Kok, Hui Ling Koh: Δημιουργία θεατρικού έργου

Marie Kruger: Ο κουκλοπαίχτης, η τέχνη του στο θέατρο ως κοινωνική παρέμβαση και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού

Εύα Κωνστανταράκη: Η προσωπική ιστορία, οι μνήμες, τα βιώματα ως δημιουργοί χρήσιμης γνώσης

Γιώργος Μπινιάρης, Ειρήνη Σταμούλη, Σμαρώ Γρηγοριάδου: «Ξένοι τόποι» στο βόρειο Αιγαίο –Μια καλλιτεχνική πρόταση κοινωνικής ευαισθησίας»

Φυλλιώ Νικολοπούδη: Προκαταλήψεις, στερεότυπα και ο «άλλος»

Κορίνα Πρεβεδουράκη: Δημιουργικότητα στο σχολείο και αποκαλύψεις για τη βία

Μίλτος Σακελλαρίου: Το θέατρο ως κοινωνική παρέμβαση: η περίπτωση του Κέντρου Πρόληψης «ΘΗΣΕΑΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ» στη Σύρο – Η δημιουργία δικτύου εθελοντών και λειτουργία μικτών ομάδων γονέων, εκπαιδευτικών, μαθητών

Περσεφόνη Σέξτου, Λαβίδ Άντζελ, Σοφία Λαμπρίδου: «Μυρωδιά από κακάο», ένα θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα για το δημοτικό σχολείο

Triona Stokes: Εξερευνώντας την ιρλανδική ταυτότητα: η σχέση ανάμεσα στην κέλτικη μυθολογία, στο θέατρο και στην πολιτισμική ταυτότητα

Hala al-Yamani: Εξερευνώντας τον κόσμο του «άλλου» μέσα από τη διαδικασία του θεάτρου/δράματος

Κλειώ Φανουράκη: Performing the city

ΜΕΡΟΣ Γ΄: Αυτογνωσία, ενδυνάμωση και δημιουργικότητα

Δημήτρης Βιντζηλαίος: Εργαστήριο αυτοαντίληψης και αυτοεικόνας

Κυριακή Δοξορά: Εργαστήριο εμπύχωσης θεατρικής κούκλας και καθημερινών αντικειμένων

Patrick Horsley: Η μη λεκτική φωνή και το πνεύμα του παιχνιδιού

Παναγιώτης Γ. Καμπύλης: Δημιουργική διασύνδεση μουσικής, εικαστικής και θεατρικής αγωγής μέσα από τις ηχοεικόνες, τις ηχοϊστορίες, τα αυτοσχέδια μουσικά όργανα και τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας

Wasim Al-Kurdi: Η απελευθέρωση του σώματος... Ψευδαίσθηση και φαντασίωση... Το σημείο ελέγχου... το θρανίο... η οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή... το ελαιόδεντρο... και οι LEXUS ...

Μαντώ Κουρετζή: Το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο αφύπνισης του κριτικού στοχασμού και της δημιουργικής φαντασίας

Στέλιος Κρασνάκης: Τα φύλ(λ)α του δέντρου της σεξουαλικότητας

Μαρία Λούρου, Μαρία Ρεβελάκη: «Σε πιστεύω εγώ»: ένα θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα για την έλλειψη επικοινωνίας και στόχων στην εφηβεία

- Ιωάννα Μαμακούκα:** Το παραμύθι: ανάγνωση – αφήγηση – δραματοποίηση
- Μαργαρίτα Μάντακα:** Στη χώρα του σώματος
- Χριστίνα Μουρατίδου, Sead Djulic:** Η δυναμική του στατικού σώματος
- Ιουλία Μπαλάσκα:** Εργαστήριο δραματοουργίας «Γέναθλον»: μέσο προσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικής παρέμβασης
- Εύα Παπαγεωργίου:** Το θεατρικό παιχνίδι στην εκπαίδευση: έκφραση, επικοινωνία, κοινωνική συνείδηση
- Δημήτρης Σαρρής:** Σώμα-ηχογόνο σώμα: ρυθμοκινητική αγωγή και μουσικότητα με επίκεντρο την κρούση
- John Somers:** Θέατρο/δράμα και τελετουργία
- Αστέριος Τσιράς:** Η ενίσχυση της αυτοαντίληψης των μαθητών του δημοτικού σχολείου μέσα από το θεατρικό παιχνίδι
- Koldobika G. Vio:** Αγώνας αυτοσχεδιασμού: μια παιγνιώδης προσέγγιση του θεάτρου. Μπορώ ως εκπαιδευτικός να προτείνω μια θεατρική δραστηριότητα;
- Νάσια Χολέβα:** Μπορούμε και μόνοι μας!

ΜΕΡΟΣ Δ΄: Δημιουργική διδασκαλία και συμμετοχική βιωματική μάθηση

- Μαρία Αργυρίου:** Μουσικοκινητική αγωγή και θέατρο: δύο δημιουργικά εργαλεία στα χέρια του σύγχρονου δασκάλου
- Marigold Ashwell:** Δουλεύοντας με τους νέους: μαθαίνοντας μαζί
- Nick Ashwell:** Δημιουργικότητα, τέχνες και εκπαίδευση στον 21ο αιώνα
- Στέλιος Βγαγκές:** Θεατρικό παιχνίδι και διδακτικό αντικείμενο: «Σ' έναν κήπο... μια φορά...» (Οι απόλυτοι αριθμοί 1-5)
- Carol Carter, Lise Westaway:** Εκπαιδευοντας τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς στον 21ο αιώνα: Ποιος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού δράματος;
- Δημήτρης Ζορμπαλάς:** Όταν η «αταξία» της τέχνης συναντά την «τάξη» του σχολείου. Δημιουργική προσέγγιση παιδαγωγικών στόχων
- Θανάσης Κουτσογιάννης:** Η μαγεία της σκιάς: το μάθημα της Ιστορίας μέσα από την τέχνη και την τεχνική του θεάτρου σκιών
- Βάλια Λουτριανάκη:** Η ρητορική στην τάξη ως μέθοδος διδασκαλίας
- Tamar Meskin, Tanya van der Walt:** Ξαναδημιουργώντας την εικόνα του Μάκβεθ – Η «περιπέτεια» ενός θεατροπαιδαγωγικού προγράμματος: διαπραγματευόμαστε τον Σαίξπηρ και τη γνώση στη μετα-απαρτχάντ Νότια Αφρική
- Γιώργος Μόσχος:** Το δράμα ως μέσο επικοινωνίας για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού
- Nick Owen:** Έξωθεν επεμβάσεις: για μια παιδαγωγική των δασκάλων τέχνης
- Σίμος Παπαδόπουλος:** Το θαυμαστό ταξίδι στον κόσμο του εγωιστή γίγαντα – Μια γλωσσική διερεύνηση σε δραματικό περιβάλλον
- Αντιγόνη Παρούση, Βασίλης Τσελφές:** Διαβαίνοντας τα όρια ανάμεσα στις φυσικές επιστήμες και στο θέατρο σκιών: η περίπτωση του φωτός
- Στέλιος Πελασγός:** Εκπαιδευοντας την πολλαπλή νοημοσύνη του παραμυθιά – Σύγχρονες εφαρμογές μιας παραδοσιακής μεθόδου
- Ελένη Σβορώνου, Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου:** Αφήγηση, θεατρικό παιχνίδι και δραματοποίηση ιστοριών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: η περίπτωση του Τζιτζικο-Περικλή

Paul Stang: Το θέατρο/δράμα ως μέσο για τη διδασκαλία των μαθηματικών, της ιστορίας και των φυσικών επιστημών; ΝΑΙ!

Jeffrey Tan: Καλλιτέχνες στα σχολεία: για τη δημιουργία αναλυτικού προγράμματος με στόχο την ανάπτυξη της προσωπικότητας μέσω του θεάτρου

Αβα Χαλκιαδάκη, Τάκης Τζαμαργιάς: Όταν ο Ροβινσώνας Κρούσος συνάντησε το Χάρυ Πότερ

ΜΕΡΟΣ Ε΄: Αισθητική και καλλιτεχνική έκφραση στην εκπαίδευση

Αντιγόνη Γύρα: Ο χρόνος στη σκηνή και τη ζωή

Mario Gallo: Το Θέατρο του Πικάσο: η διαπολιτισμική γλώσσα στο παιδαγωγικό σύστημα της Commedia dell' arte

Άννα Ζεβελάκη: Σωματική μιμική - τεχνική Etienne Decroux

Μένης Θεοδωρίδης: Εργαστήρια οπτικοακουστικής παιδείας

Τζωρτζίνα Κακουδάκη: Από τον Μπρεχτ σ' εμένα ή Η αλήθεια της πλατείας. Μπορούμε να κάνουμε μια παράσταση όπως δεν την είχαμε φανταστεί;

Μάρω Λιάτσου: *Αυτός που λέει ναι και Αυτός που λέει όχι:* Από το μπρεχτικό κείμενο στην πολιτική συνειδητοποίηση

Γ. Λουκοπούλου, Ν. Θεοδωρίδης, Κ. Βώρος, Ν. Ρεπούλιος: Οπτικοακουστική έκφραση στο σχολείο

Άννα Μισοπολινού: Τεχνικές θεατρικής πρωτοπορίας: εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Αλεξάνδρα Μουρίκη, Αντώνης Βάος: Αισθητική αγωγή και καλλιτεχνική αγωγή: η μεταμορφωτική δύναμη της τέχνης

Στέφανος Νταλάσης, Μαρία Μανθέλα: Υποκριτική και κόμικς: «Χαμηλές πτήσεις»

Νίκος Ρεπούλιος: Εισαγωγή στο κινούμενο σχέδιο «ANIMATION». Παρουσίαση και παιδαγωγική αξιολόγηση μιας πιλοτικής δράσης

John Somers: Συνδυάζοντας τις τέχνες

Jeffrey Tan, Jennifer Wong: Από τη θεωρία στην πράξη: ένα εισαγωγικό θεατρικό εργαστήριο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σύντομα βιογραφικά σημειώματα των συντελεστών της Συνδιάσκεψης 2006